

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/177/177/98

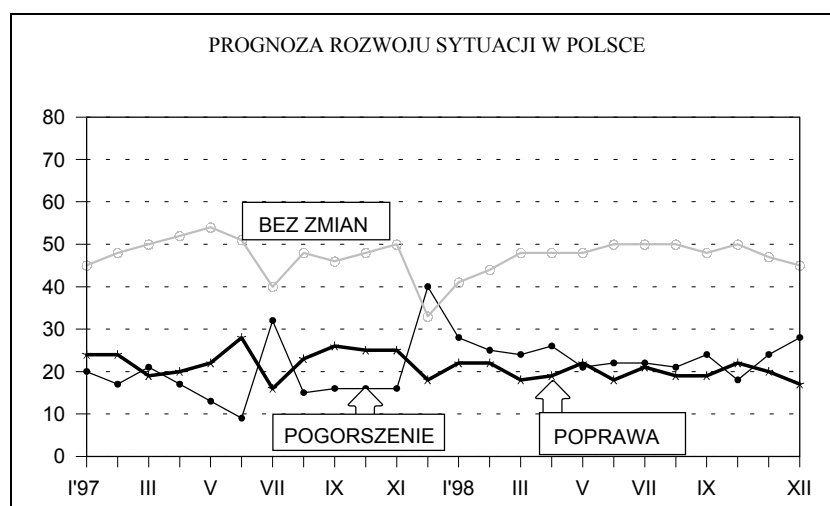
NASTROJE SPOŁECZNE W GRUDNIU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ❖ Pod koniec roku nastroje społeczne nieco się pogorszyły. Po raz pierwszy od sierpnia br. negatywne oceny kierunku rozwoju sytuacji w kraju (42%) przeważają nad pozytywnymi (40%). Zmniejszył się też nieco optymizm w prognozach na najbliższy rok dotyczących ogólnej sytuacji w Polsce, jednak w porównaniu z grudniem '97 notujemy 12-punktowy spadek odsetka pesymistów.

- ❖ Wyniki sondażu wskazują, że spośród wszystkich wyróżnionych grup społeczno-zawodowych najbardziej sfrustrowani są rolnicy, oni też mają największe poczucie upośledzenia.
- ❖ W ciągu ostatniego miesiąca pogorszyła się ocena sytuacji politycznej w kraju. Obecnie ponad dwukrotnie więcej osób ocenia tę sytuację negatywnie (30%) niż pozytywnie (14%).
- ❖ Nie zmieniła się opinia o ogólnej sytuacji gospodarczej w Polsce, nieco gorsze niż w listopadzie są natomiast oceny warunków życia rodzin (3-punktowy wzrost ocen negatywnych i 3-punktowy spadek ocen pozytywnych).

Ostatnie tygodnie poprzedzające sondaż¹ obfitowały w ważne wydarzenia polityczne i społeczne. W rządzie i parlamencie kontynuowano prace mające na celu wprowadzenie od przyszłego roku reform opieki zdrowotnej i systemu emerytalnego. W tym samym czasie swoje niezadowolenie manifestowali anestezjolodzy, którzy zapowiedzieli wejście w spór zbiorowy z rządem, a ostatnio - górnicy domagający się zachowania prawa do wcześniejszej emerytury. W Warszawie protestowali rolnicy, żądając większych nakładów na rolnictwo. Można więc powiedzieć, że czas między kolejnymi pomiarami nastrojów społecznych upłynął pod znakiem rządowej wizji reform systemowych oraz społecznej oceny bieżącej sytuacji i skutków wprowadzanych zmian lub - jak w przypadku rolników - braku zmian w polityce rządu wobec tego sektora gospodarki narodowej. Ostra i wczesna zima ujawniła też słabość państwa w zakresie niesienia pomocy potrzebującym.

OCENA SYTUACJI OGÓLNEJ

W ciągu ostatniego miesiąca odsetek ankietowanych aprobujących kierunek rozwoju sytuacji w kraju spadł o 3 punkty, przy jednoczesnym 3-punktowym wzroście odsetka osób stwierdzających, że kierunek ten jest niewłaściwy. Tym samym po raz pierwszy od sierpnia '98 odnotowaliśmy minimalną przewagę ocen negatywnych (42%) nad pozytywnymi (40%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (103), 3-8 grudnia '98, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1086).

Tabela 1

w procentach

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	'97	'98											
W dobrym	37	40	39	37	42	43	40	40	39	42	45	43	40
W złym	43	43	44	43	42	38	43	40	43	40	34	39	42
Trudno powiedzieć	20	17	17	20	16	19	17	20	18	18	21	18	18

Więszymi optymistami w ocenie kierunku rozwoju sytuacji w kraju są mężczyźni (46%) niż kobiety (35%). Zdecydowanie lepiej widzą to respondenci z miast, zwłaszcza największych (51%), niż mieszkańcy wsi (30%)².

Opinie w tej kwestii związane są z wiekiem, wykształceniem oraz sytuacją materialną ankietowanych: im są młodszy, tym częściej pozytywnie oceniają rozwój sytuacji w kraju i tym rzadziej wyrażają dezaprobatę, z tym że blisko co trzecia osoba w wieku powyżej 65 lat nie ma wyrobionego zdania na ten temat. Również im respondenci są lepiej wykształceni i sytuowani (osiągają wyższe dochody *per capita* i lepiej oceniają warunki materialne swoich gospodarstw), tym częściej pozytywnie oceniają bieżącą sytuację i tym rzadziej stwierdzają, że zmierza ona w złym kierunku. Spośród grup zawodowych największymi optymistami w tej dziedzinie są osoby pracujące na własny rachunek (61%), przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (59%), pracownicy umysłowi niższego szczebla (58%), a także ucząca się młodzież (60%). Natomiast najbardziej krytyczni są rolnicy (70%) i robotnicy niewykwalifikowani (55%), a spośród osób biernych zawodowo - bezrobotni (47%) i renciści (56%). O frustracji rolników świadczy fakt, że jest wśród nich tylko 16% optymistów, czyli o ponad połowę mniej niż w drugiej w rankingu pesymizmu grupie, którą stanowią robotnicy niewykwalifikowani (37% ocen pozytywnych). Tak więc temperatura nastrojów społecznych wyraźnie związana jest z osobistą pozycją na drabinie społecznej i ekonomicznej lub z oceną położenia całej grupy społecznej (rolnicy, robotnicy, bezrobotni), do której należą ankietowani. Grupy zajmujące wysoką pozycję w hierarchii społecznej i finansowej znacznie częściej wykazują optymizm w ocenie kierunku rozwoju sytuacji w kraju niż te, które znajdują się na dole drabiny społecznej.

² Zob. tabele aneksowe.

Ważnym kryterium oceny rozwoju wydarzeń w Polsce jest stosunek do rządu, orientacja polityczna oraz sympatie partyjne ankietowanych. W grupie zwolenników rządu oceny pozytywne (57%) przeważają nad negatywnymi (26%). Wśród jego przeciwników jest odwrotnie - krytycyzm (70%) wyraźnie dominuje nad ocenami pozytywnymi (20%). Opinie ankietowanych deklarujących obojętny stosunek do rządu są podzielone: 35% z nich akceptuje kierunek rozwoju sytuacji w kraju, a 44% wyraża dezaprobatę.

Optymistów jest znacznie więcej wśród osób o poglądach prawicowych (63%) niż wśród badanych utożsamiających się z lewicą (29%). Opinie na ten temat jeszcze wyraźniej związane są z sympatiami partyjnymi.

Tabela 2

w procentach

Potencjalne elektoraty	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju					
	dobry		zły		Trudno powiedzieć	
	XI '98	XII '98	XI '98	XII '98	XI '98	XII '98
AWS	56	64	27	26	17	10
PSL	30	27	51	59	19	14
SLD	41	32	43	50	16	18
UW	78	85	15	8	7	7
Niezdecydowani	33	35	33	44	35	21
Nie zamierzający głosować	34	30	48	47	18	23

W ciągu ostatniego miesiąca wzrósł optymizm wśród badanych deklarujących chęć głosowania na AWS (o 8 punktów) oraz UW (o 7 punktów). Natomiast w potencjalnych elektoratach PSL i SLD nastąpił przyrost pesymistów (odpowiednio: o 8 i 7 punktów). Również wśród osób nie mających sprecyzowanych preferencji odnotowaliśmy 11-punktowy wzrost ocen negatywnych. Ogólnie można więc stwierdzić, że - mimo okresowych fluktuacji - największymi optymistami są wyborcy UW, a następnie AWS, czyli ugrupowań tworzących koalicję rządową. Kierunek rozwoju sytuacji w Polsce najkrytyczniej oceniają sympatycy PSL. W elektoracie tej partii jest ponad dwukrotnie więcej pesymistów (59%) niż optymistów (27%). Przypomnijmy, że największy pesymizm w ocenie kierunku rozwoju sytuacji w kraju odnotowaliśmy wśród mieszkańców wsi, a zwłaszcza rolników.

OCENA SYTUACJI POLITYCZNEJ I GOSPODARCZEJ

Od listopada o 6 punktów wzrósł odsetek negatywnych ocen sytuacji politycznej w kraju. Obecnie ponad dwukrotnie więcej osób ocenia tę sytuację negatywnie (30%) niż pozytywnie (14%).

Tabela 3 w procentach

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
	'97	'98												
- dobra	17	19	17	14	14	16	13	14	13	14	17	16	14	
- ani dobra, ani zła	42	44	44	44	45	45	42	43	46	46	46	47	45	
- zła	26	26	26	27	30	26	31	30	28	27	24	24	30	
Trudno powiedzieć	15	11	13	15	11	13	14	12	13	13	13	13	11	

Wśród zwolenników rządu pozytywne noty wystawiane sytuacji politycznej (22%) przeważają nad negatywnymi (16%). Najlepiej oceniają życie polityczne w kraju potencjalni wyborcy UW (29% ocen pozytywnych), najgorzej zaś - elektoraty PSL i SLD (odpowiednio: 42% i 41% ocen negatywnych).

W grudniu w zasadzie nie zmieniła się ocena sytuacji gospodarczej. Lekkie pogorszenie ocen, zwłaszcza przyrost ocen negatywnych (o 5 punktów), widać dopiero z perspektywy dwóch miesięcy. W ocenie sytuacji gospodarczej noty negatywne (41%) zdecydowanie przeważają nad pozytywnymi (17%). W porównaniu z innymi dziedzinami relatywnie niewiele osób nie ma wyrobionego zdania na ten temat.

Tabela 4 w procentach

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
	'97	'98												
- dobra	18	19	21	18	18	21	20	19	18	19	20	19	17	
- ani dobra, ani zła	38	40	39	40	40	37	38	34	32	38	38	36	36	
- zła	36	34	33	36	35	35	35	39	43	37	36	39	41	
Trudno powiedzieć	7	7	7	7	7	7	7	8	7	6	6	6	5	

Wobec oficjalnych wskaźników gospodarczych (wzrostu płac oraz spadku poziomu inflacji poniżej planowanego przez rząd) taka przewaga ocen negatywnych nad pozytywnymi nie jest uzasadniona. Analiza zróżnicowań opinii według cech położenia społecznego wyraźnie wskazuje, że na oceny gospodarki wpływa raczej zadowolenie (lub niezadowolenie) z zasobów domowego budżetu niż obiektywne wskaźniki sytuacji gospodarczej. Tę dziedzinę najlepiej bowiem oceniają osoby znajdujące się w dobrej sytuacji materialnej, osiągające wysokie dochody, a także te grupy społeczno-zawodowe, o których wiadomo, iż należą do górnych warstw drabiny ekonomicznej (badani z wyższym wykształceniem, kadra kierownicza i inteligencja, pracujący na własny rachunek).

OCENA SYTUACJI W ZAKŁADACH PRACY

Opinie dotyczące sytuacji w zakładach pracy są zróżnicowane w zależności od sektora gospodarki, w którym zatrudnieni są ankietowani. Lepiej niż miesiąc temu postrzegają kondycję swoich zakładów pracownicy sektora prywatnego poza rolnictwem (wzrost ocen pozytywnych z 38% do 54%). Pogorszyły się natomiast oceny pracowników sektora państwowego oraz spółek prywatnych i państwowych (w sektorach tych nastąpił jednocześnie spadek odsetka notowań pozytywnych i wzrost negatywnych).

Tabela 5

w procentach

Zatrudnieni w:	Jak Pan(i) ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy?							
	Dobrze		Ani dobrze, ani źle		Źle		Trudno powiedzieć	
	XI '98	XII '98	XI '98	XII '98	XI '98	XII '98	XI '98	XII '98
- w sferze budżetowej	30	29	23	27	46	41	1	3
- sektorze państwowym, publicznym	34	28	27	27	36	45	3	0
- spółce o własności prywatnej i państwowej	46	36	25	33	27	29	2	1
- sektorze prywatnym poza rolnictwem	38	54	40	23	22	19	0	4
- indywidualnym gospodarstwie rolnym	3	1	9	13	86	82	1	4

Najbardziej krytyczne, podobnie jak miesiąc temu, są oceny dotyczące indywidualnych gospodarstw rolnych: 82% badanych zatrudnionych w rolnictwie indywidualnym negatywnie ocenia sytuację swego gospodarstwa, a tylko nieliczni (1%) są z niej zadowoleni.

OCENA WARUNKÓW ŻYCIA I WARUNKÓW MATERIALNYCH GOSPODARSTW DOMOWYCH

Niewielkie pogorszenie ocen odnotowaliśmy także w odniesieniu do warunków życia rodzin (3-punktowy wzrost odsetka ocen negatywnych i taki sam spadek odsetka ocen pozytywnych). Taka fluktuacja spowodowała, że obecnie odsetki osób pozytywnie oceniających te warunki (23%) i krytykujących je (22%) są niemal takie same. Nadal jednak ponad połowa (54%) badanych jest zdania, że ich rodziny żyją na średnim poziomie.

Tabela 6 w procentach

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	'97	'98											
– dobrze	25	27	28	25	27	28	26	28	25	26	27	26	23
– ani dobrze, ani źle	55	53	51	52	53	50	53	51	54	50	53	55	54
– źle	20	20	21	22	20	21	21	21	21	24	20	19	22
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1

Oceny warunków materialnych gospodarstw domowych od dłuższego czasu są stabilne. Najwięcej osób (46%) określa je jako „ani dobre, ani złe”, pozostali natomiast dzielą się na niemal równe grupy zadowolonych (26%) i niezadowolonych (28%).

Tabela 7 w procentach

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	'97	'98											
– dobre	26	25	26	25	27	29	26	27	24	26	27	28	26
– ani dobre, ani złe	46	49	46	45	45	44	47	47	48	44	46	46	46
– złe	28	26	28	30	28	27	28	26	28	30	26	27	28

PROGNOZY

Pogorszeniu nastrojów społecznych towarzyszy niewielki wzrost pesymizmu w przewidywaniu najbliższej przyszłości. W porównaniu z listopadem w prognozowaniu rozwoju ogólnej sytuacji w kraju nastąpił 4-punktowy wzrost liczby pesymistów i 3-punktowy spadek liczby optymistów. Warto jednak zauważyć, że rok temu - w grudniu '97 - pesymiści stanowili dwie piąte badanych (40%) przy zbliżonym do obecnego odsetku optymistów (18%). Obecnie najwięcej respondentów nie spodziewa się zmian ogólnej sytuacji w Polsce.

Tabela 8

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	'97	'98											
Poprawi się	18	22	22	18	19	22	18	21	19	19	22	20	17
Nie zmieni się	33	41	44	48	48	48	50	50	50	48	50	47	45
Pogorszy się	40	28	25	24	26	21	22	19	21	24	18	24	28
Trudno powiedzieć	9	9	9	10	8	9	9	9	10	9	10	9	10

Największymi optymistami w tej dziedzinie okazują się ankietowani najmłodszy (26% z nich oczekuje poprawy), najlepiej wykształceni (29%) i najlepiej zarabiający (29%). W tych grupach optymizm przeważa nad pesymizmem. Najwięcej obaw mają renciści (39%) i osoby negatywnie oceniające swoją sytuację materialną (39%). Ogólnie można skonstatować, że w przewidywaniu przyszłości przez osoby gorzej wykształcone i wykwalifikowane, a także gorzej sytuowane znacznie przeważa pesymizm. Zapewne nie bez znaczenia są tu zapowiadane podwyżki oraz wiele niejasności związanych z przyszłym funkcjonowaniem służby zdrowia, z wysokością i zasadami obliczania rent i emerytur itp., które to sprawy w największym stopniu dotyczą tych właśnie grup.

Z optymizmem oczekują rozwoju wydarzeń ankietowani deklarujący prawicową opcję polityczną. Wśród osób identyfikujących się z tą orientacją, inaczej niż wśród pozostałych, optymizm (28%) przeważa nad pesymizmem (18%). Jednak z największą nadzieją patrzy

w przyszłość potencjalny elektorat UW (50%). Odmiennego zdania są najczęściej wyborcy PSL i SLD, z których co trzeci obawia się pogorszenia sytuacji w kraju w ciągu najbliższego roku.

Tabela 9 w procentach

Potencjalne elektoraty	Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też nie zmieni się?			
	Poprawi się	Nie zmieni się	Pogorszy się	Trudno powiedzieć
AWS	28	44	16	12
PSL	8	43	35	14
SLD	13	46	34	7
UW	50	38	11	1
Niezdecydowani	14	48	27	11
Nie zamierzający głosować	10	47	31	12

V Cramera=. 20512

Mimo gorszego niż miesiąc temu prognozowania sytuacji w Polsce na najbliższą przyszłość, stabilne pozostały przewidywania dotyczące sytuacji politycznej. Podobnie jak w listopadzie dominuje przekonanie, że w tej sferze życia publicznego nic się nie zmieni, a odsetki optymistów i pesymistów są niemal takie same.

Tabela 10 w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	'97	'98											
– poprawi się	22	23	20	18	20	20	16	19	18	19	20	14	16
– nie zmieni się	41	44	50	48	54	51	50	53	52	50	53	56	55
– pogorszy się	21	17	15	16	14	13	17	11	14	13	12	13	15
Trudno powiedzieć	16	16	15	19	12	16	17	18	16	18	15	17	14

Zmian w polityce z większym niż inni optymizmem oczekują ankietowani o poglądach prawicowych (23%), zwłaszcza zaś potencjalni wyborcy AWS (27%) i UW (28%). Największymi sceptykami w tej dziedzinie są sympatycy SLD (25%) i PSL (20%).

Mimo niewielkiego (5-punktowego) wzrostu obaw przed pogorszeniem sytuacji gospodarczej w kraju, pesymizm w tej dziedzinie osiągnął wskaźnik najwyższy w tym roku.

Tabela 11 w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	'97	'98											
– poprawi się	24	27	27	24	26	29	23	25	24	24	24	21	23
– nie zmieni się	38	38	44	44	47	46	48	48	46	45	47	47	41
– pogorszy się	25	21	17	18	16	14	17	13	16	17	17	19	24
Trudno powiedzieć	13	14	12	14	11	12	12	14	14	13	13	13	11

Ze wzrostem niepokoju o rozwój gospodarki kraju wiąże się zapewne wzrost obaw o warunki życia rodzin. Od listopada przybyło (o 5 punktów) osób przewidujących pogorszenie sytuacji życiowej swoich rodzin, przy stabilnym odsetku prognozujących poprawę warunków życia.

Tabela 12 w procentach

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinnie będzie się żyło:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	'97	'98											
– lepiej	18	22	21	21	21	22	20	19	19	18	21	19	20
– tak samo	39	43	48	48	49	48	50	48	50	45	47	49	43
– gorzej	32	23	19	21	18	18	19	20	19	24	19	20	25
Trudno powiedzieć	11	12	11	10	12	12	11	13	12	13	13	12	12

W przewidywaniach sytuacji w zakładach pracy największy optymizm wykazują zatrudnieni w sferze budżetowej (wzrost optymistów z 14% do 24%) oraz w sektorze prywatnym (wzrost z 24% do 33%). Trzeba jednak dodać, że pracownicy budżetówki przejawiają taki sam poziom nadziei (24%), co obaw (25%). Pogorszyły się przewidywania pracowników sektora publicznego (wzrost pesymistów z 23% do 44%). Podobnie jak miesiąc temu o przyszłość swoich warsztatów pracy najbardziej obawiają się rolnicy (56%).

Tabela 13

w procentach

Zatrudnieni w:	Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:							
	poprawi się		pozostanie bez zmian		pogorszy się		Trudno powiedzieć	
	XI '98	XII '98	XI '98	XII '98	XI '98	XII '98	XI '98	XII '98
- w sferze budżetowej	14	24	54	42	27	25	6	9
- sektorze państwowym, publicznym	18	10	48	34	23	44	11	12
- spółce o własności prywatnej i państwowej	28	22	39	33	15	30	18	14
- sektorze prywatnym poza rolnictwem	24	33	51	45	16	12	10	10
- indywidualnym gospodarstwie rolnym	6	6	27	33	57	56	10	5

★

★

★

Grudzień to kolejny miesiąc, w którym notujemy lekkie pogorszenie nastrojów. Mimo iż w porównaniu z listopadem zmiany są minimalne (najczęściej w granicach błędu statystycznego), można mówić o trwającej drugi miesiąc niewielkiej tendencji spadkowej w ocenie ogólnej sytuacji w kraju oraz sytuacji gospodarczej i politycznej. Fluktuacja nastrojów z miesiąca na miesiąc jest czymś naturalnym i trwałym. Jeśli jednak porównamy obecne nastroje społeczne z tymi sprzed roku (z grudnia '97), to okazuje się, że obecnie nieznacznie lepiej niż wówczas oceniamy kierunek rozwoju ogólnej sytuacji w kraju, ale mamy gorszą opinię o sytuacji gospodarczej, a zwłaszcza politycznej. Stabilne pozostały natomiast oceny warunków życia rodzin oraz warunków materialnych gospodarstw domowych.

Pogorszeniu nastrojów społecznych w tym miesiącu towarzyszy niewielki wzrost pesymizmu w przewidywaniu kierunku rozwoju sytuacji w kraju, sytuacji gospodarczej i warunków życia rodzin. Trzeba jednak podkreślić, że w porównaniu z prognozami sprzed roku obecnie spoglądamy w przyszłość ze znacznie większym spokojem. W porównaniu z grudniem '97 w przewidywaniu przyszłości kraju odnotowujemy 12-punktowy spadek liczby pesymistów, przy stabilnym poziomie optymizmu. Ciekawe zmiany nastąpiły w prognozach dotyczących życia politycznego: stosunek optymistów do pesymistów pozostał stabilny (1:1), chociaż obecnie jednych i drugich jest mniej niż przed rokiem (spadek po 6 punktów). Wzrosła natomiast liczba osób oczekujących stabilizacji w tej dziedzinie (z 41% do 55%). Prognozy odnoszące się do pozostałych sfer życia publicznego pozostały takie same jak rok temu.

Opracowała

Macieja FALKOWSKA

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?

	(%)			
	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	40	42	18	1085
Płeć				
Mężczyźni	46	40	14	515
Kobiety	35	44	21	570
Wiek				
18-24 lat	54	32	14	155
25-34	47	38	15	191
35-44	40	44	15	210
45-54	38	47	15	212
55-64	35	46	19	147
65 lat i więcej	28	42	30	170
Miejsce zamieszkania				
Wieś	30	55	15	391
Miasto do 20 tys.	47	33	20	130
od 21 do 100 tys.	41	40	19	211
101-500 tys.	47	35	19	222
501 tys. i więcej mieszk.	51	27	22	131
Region				
Północny	51	32	17	120
Zachodni	40	45	15	112
Środkowozachodni	32	39	30	173
Środkowy	37	42	21	183
Wschodni	28	53	18	137
Południowo-wschodni	39	53	7	168
Południowo-zachodni	54	31	16	191
Wykształcenie				
Podstawowe	29	49	22	356
Zasadnicze zawodowe	38	41	21	274
Średnie	47	40	13	357
Wyższe	65	22	13	97
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	59	26	15	84
Prac.umysł.niż.szczebła	58	29	12	116
Pracownicy fiz.- umysł.	45	32	23	108
Robotnicy wykwalifikowani	39	48	13	101
Robotnicy niewykwalifik.	37	55	8	37
Rolnicy	16	70	14	63
Pracujący na własny rach.	61	36	4	38
Bierni zawodowo				
Renciści	26	56	18	140
Emeryci	34	40	26	196
Uczniowie i studenci	60	33	7	54
Bezrobotni	33	47	20	85
Gospodynie domowe i inni	36	33	31	60
Pracuje w:				
sferze budżetowej	49	33	18	120
sekt. państw., publicznym	44	39	17	110
sp. właśc. pryw. i państwa	49	40	12	88
sekt. pryw. poza rolnict.	52	35	13	178
prywatnym gosp. rolnym	16	71	12	70
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	33	58	9	201
276 - 399	34	47	19	146
400 - 549	38	43	19	231
550 - 799	49	32	20	163
Powyżej 799 zł	58	26	16	132
Ocena własnych war. mater.				
Złe	25	61	14	309
Średnie	41	38	21	495
Dobre	57	27	16	279
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	46	36	18	57
Raz w tygodniu	42	40	18	561
Kilka razy w miesiącu	39	45	15	175
Kilka razy w roku	38	44	18	190
W ogóle nie uczestniczy	35	46	19	100
Poglądy polityczne				
Lewica	29	56	15	255
Centrum	39	40	21	271
Prawica	63	25	12	296
Trudno powiedzieć	26	48	25	261

Tabela 2. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną? Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	14	45	30	11	1086
Płeć					
Mężczyźni	19	41	31	8	515
Kobiety	11	47	28	14	571
Wiek					
18-24 lat	13	52	25	9	155
25-34	14	53	26	7	191
35-44	17	43	33	7	210
45-54	16	44	30	11	213
55-64	11	42	32	14	147
65 lat i więcej	14	33	32	20	170
Miejsce zamieszkania					
Wieś	11	45	31	13	391
Miasto do 20 tys.	17	46	23	13	130
od 21 do 100 tys.	13	40	35	12	211
101-500 tys.	21	44	25	10	223
501 tys.i więcej mieszk.	13	51	31	6	131
Region					
Północny	10	55	27	7	120
Zachodni	26	39	30	5	112
Środkowozachodni	13	39	32	16	173
Środkowy	13	41	32	14	183
Wschodni	9	36	41	14	137
Południowo-wschodni	10	55	24	11	168
Południowo-zachodni	21	47	24	9	192
Wykształcenie					
Podstawowe	10	41	30	19	356
Zasadnicze zawodowe	14	45	31	9	274
Średnie	15	48	30	7	358
Wyższe	28	42	25	6	97
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier.,inteligencja	28	39	26	6	84
Prac.umysł.niż.szczebła	18	45	27	10	117
Pracownicy fiz.- umysł.	11	54	30	5	108
Robotnicy wykwalifikowani	17	44	32	7	101
Robotnicy niewykwalifik.	25	28	30	17	37
Rolnicy	8	30	46	16	63
Pracujący na własny rach.	16	53	28	3	38
Bierni zawodowo					
Renciści	12	38	34	16	140
Emeryci	13	40	30	17	196
Uczniowie i studenci	7	69	13	11	54
Bezrobotni	7	49	36	7	85
Gospodynie domowe i inni	17	57	13	13	60
Pracuje w:					
sferze budżetowej	20	42	29	9	120
sekt. państw./publicznym	14	44	36	6	111
sp. właśc. pryw. i państwa	14	50	31	6	88
sekt. pryw. poza rolnict.	21	46	25	8	178
prywatnym gośp. rolnym	7	33	45	15	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	7	52	32	8	201
276 - 399	13	46	29	13	146
400 - 549	13	41	34	12	231
550 - 799	19	49	22	10	164
Powyżej 799 zł	27	42	27	5	132
Ocena własnych war. mater.					
Złe	9	38	41	12	309
Średnie	13	49	27	11	495
Dobre	22	45	22	11	280
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	10	53	24	13	57
Raz w tygodniu	15	48	27	10	562
Kilka razy w miesiącu	11	48	29	13	175
Kilka razy w roku	16	37	34	13	190
W ogóle nie uczestniczy	19	29	42	11	100
Poglądy polityczne					
Lewica	15	35	43	7	255
Centrum	11	54	28	6	272
Prawica	21	50	19	9	296
Trudno powiedzieć	9	37	30	24	261

Tabela 3. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą? Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	36	41	5	1086
Płeć					
Mężczyźni	22	36	38	4	515
Kobiety	13	37	44	7	571
Wiek					
18-24 lat	17	48	30	5	155
25-34	23	36	40	2	191
35-44	21	35	42	2	210
45-54	14	38	41	7	213
55-64	10	32	51	7	147
65 lat i więcej	16	30	43	11	170
Miejsce zamieszkania					
Wieś	9	32	57	3	391
Miasto do 20 tys.	15	40	37	8	130
od 21 do 100 tys.	17	40	36	7	211
101-500 tys.	30	32	31	7	223
501 tys.i więcej mieszk.	24	48	26	3	131
Region					
Północny	14	46	36	5	120
Zachodni	23	35	40	3	112
Środkowo-zachodni	16	30	44	11	173
Środkowy	17	40	39	5	183
Wschodni	9	22	64	6	137
Południowo-wschodni	12	41	43	3	168
Południowo-zachodni	28	40	28	4	192
Wykształcenie					
Podstawowe	10	32	51	7	356
Zasadnicze zawodowe	13	37	44	6	274
Średnie	22	41	34	3	358
Wyższe	37	35	25	3	97
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	33	42	24	1	84
Prac. umysł. niż. szczebla	34	34	29	3	117
Pracownicy fiz.- umysł.	12	44	39	5	108
Robotnicy wykwalifikowani	12	47	36	5	101
Robotnicy niewykwalifik.	16	28	52	4	37
Rolnicy	1	19	78	2	63
Pracujący na własny rach.	28	42	29	2	38
Bierni zawodowo					
Renciści	15	26	51	8	140
Emeryci	12	32	47	9	196
Uczniowie i studenci	23	45	27	5	54
Bezrobotni	15	40	40	5	85
Gospodynie domowe i inni	12	43	40	5	60
Pracuje w:					
sferze budżetowej	27	35	33	5	120
sekt. państw./publicznym	13	41	43	3	111
sp. własc. pryw. i państwa	17	46	35	1	88
sekt. pryw. poza rolnict.	26	44	27	3	178
prywatnym gosp. rolnym	0	19	78	3	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	5	37	56	2	201
276 - 399	10	36	46	8	146
400 - 549	15	34	45	6	231
550 - 799	28	36	28	7	164
Powyżej 799 zł	35	43	21	2	132
Ocena własnych war. mater.					
Złe	10	33	54	4	309
Średnie	14	38	42	6	495
Dobre	31	38	27	5	280
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	13	39	38	9	57
Raz w tygodniu	15	39	41	4	562
Kilka razy w miesiącu	15	33	47	5	175
Kilka razy w roku	21	30	42	6	190
W ogóle nie uczestniczy	26	34	34	6	100
Poglądy polityczne					
Lewica	16	29	52	3	255
Centrum	15	43	39	3	272
Prawica	28	42	26	4	296
Trudno powiedzieć	9	29	50	11	261

Tabela 4. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?

(%)

	Poprawi się	Nie zmieni się	Pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	45	28	10	1086
Płeć					
Mężczyźni	19	46	28	7	515
Kobiety	15	45	28	12	571
Wiek					
18-24 lat	26	52	15	7	155
25-34	15	51	28	6	191
35-44	17	48	29	7	210
45-54	14	47	29	10	213
55-64	15	39	34	12	147
65 lat i więcej	16	34	31	20	170
Miejsce zamieszkania					
Wieś	13	41	33	14	391
Miasto do 20 tys.	18	52	21	9	130
od 21 do 100 tys.	15	46	29	10	211
101-500 tys.	21	48	25	6	223
501 tys.i więcej mieszk.	24	48	22	6	131
Region					
Północny	19	54	17	9	120
Zachodni	15	51	26	7	112
Środkowozachodni	13	40	34	13	173
Środkowy	16	49	25	10	183
Wschodni	11	34	42	13	137
Południowo-wschodni	22	41	27	10	168
Południowo-zachodni	19	51	23	7	192
Wykształcenie					
Podstawowe	12	43	28	16	356
Zasadnicze zawodowe	15	49	28	8	274
Średnie	19	44	29	8	358
Wyższe	29	48	22	1	97
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	27	46	23	4	84
Prac.umysł.niż.szczebla	25	46	24	6	117
Pracownicy fiz.- umysł.	19	45	26	10	108
Robotnicy wykwalifikowani	10	50	34	6	101
Robotnicy niewykwalifik.	9	55	30	7	37
Rolnicy	7	48	30	15	63
Pracujący na własny rach.	11	64	22	4	38
Bierni zawodowo					
Renciści	11	36	39	14	140
Emeryci	18	37	30	15	196
Uczniowie i studenci	20	59	16	6	54
Bezrobotni	14	51	28	8	85
Gospodynie domowe i inni	28	48	11	12	60
Pracuje w:					
sferze budżetowej	18	42	34	6	120
sekt. państw./publicznym	13	49	31	7	111
sp. własc. pryw. i państwa	18	49	27	6	88
sekt. pryw. poza rolnict.	22	53	19	6	178
prywatnym gosp. rolnym	6	47	33	13	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	12	50	31	8	201
276 - 399	10	43	34	13	146
400 - 549	14	45	31	9	231
550 - 799	24	48	23	6	164
Powyżej 799 zł	29	46	20	5	132
Ocena własnych war. mater.					
Złe	9	43	39	9	309
Średnie	16	48	26	10	495
Dobre	27	44	19	10	280
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	20	43	20	17	57
Raz w tygodniu	19	44	26	11	562
Kilka razy w miesiącu	15	49	29	7	175
Kilka razy w roku	12	48	33	7	190
W ogóle nie uczestniczy	18	44	28	11	100
Poglądy polityczne					
Lewica	11	48	33	7	255
Centrum	16	51	29	5	272
Prawica	28	45	18	8	296
Trudno powiedzieć	11	37	32	20	261

Tabela 5. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:

(%)

	poprawi się	nie zmieni się	pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	55	15	14	1086
Płeć					
Mężczyźni	18	57	15	11	515
Kobiety	15	53	15	17	571
Wiek					
18-24 lat	20	62	9	9	155
25-34	15	66	9	9	191
35-44	21	56	15	8	210
45-54	14	51	20	15	213
55-64	12	52	19	17	147
65 lat i więcej	15	40	19	26	170
Miejsce zamieszkania					
Wieś	10	52	19	19	391
Miasto do 20 tys.	17	54	15	14	130
od 21 do 100 tys.	21	54	14	11	211
101-500 tys.	19	59	12	10	223
501 tys. i więcej mieszk.	22	59	11	8	131
Region					
Północny	20	61	12	7	120
Zachodni	21	54	13	11	112
Środkowo-zachodni	16	52	13	19	173
Środkowy	16	53	13	13	183
Wschodni	8	54	26	12	137
Południowo-wschodni	18	55	9	18	168
Południowo-zachodni	17	55	14	13	192
Wykształcenie					
Podstawowe	14	45	16	25	356
Zasadnicze zawodowe	18	57	15	10	274
Średnie	17	59	15	9	358
Wyższe	16	67	15	2	97
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	9	75	13	3	84
Prac. umysł. niż. szczebla	19	60	12	9	117
Pracownicy fiz. - umysł.	20	54	12	14	108
Robotnicy wykwalifikowani	19	59	10	11	101
Robotnicy niewykwalifik.	13	63	14	10	37
Rolnicy	9	52	24	15	63
Pracujący na własny rach.	13	69	15	2	38
Bierni zawodowo					
Renciści	18	42	20	20	140
Emeryci	14	44	19	23	196
Uczniowie i studenci	16	69	8	7	54
Bezrobotni	21	53	14	11	85
Gospodynie domowe i inni	22	55	13	10	60
Pracuje w:					
sferze budżetowej	20	61	15	4	120
sekt. państw., publicznym	12	60	14	14	111
sp. właśc. pryw. i państwa	13	71	13	3	88
sekt. pryw. poza rolnictw.	18	59	11	12	178
prywatnym gosp. rolnym	8	49	28	15	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	14	57	16	13	201
276 - 399	20	44	15	22	146
400 - 549	15	53	18	13	231
550 - 799	15	63	11	11	164
Powyżej 799 zł	22	58	16	4	132
Ocena własnych war. mater.					
Źle	13	48	21	18	309
Średnie	16	56	16	12	495
Dobre	21	59	8	11	280
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	22	50	10	18	57
Raz w tygodniu	17	56	14	13	562
Kilka razy w miesiącu	14	51	20	15	175
Kilka razy w roku	16	55	16	13	190
W ogóle nie uczestniczy	14	54	14	17	100
Poglądy polityczne					
Lewica	16	55	22	7	255
Centrum	13	63	14	9	272
Prawica	23	56	9	11	296
Trudno powiedzieć	12	44	16	28	261

Tabela 6. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:

(%)

	poprawi się	nie zmieni się	pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	23	41	24	11	1086
Płeć					
Mężczyźni	27	42	22	9	515
Kobiety	20	41	26	13	571
Wiek					
18-24 lat	28	50	15	6	155
25-34	30	41	21	9	191
35-44	29	38	25	7	210
45-54	16	42	29	13	213
55-64	14	43	27	15	147
65 lat i więcej	20	35	26	19	170
Miejsce zamieszkania					
Wieś	14	39	33	14	391
Miasto do 20 tys.	26	45	18	11	130
od 21 do 100 tys.	29	41	20	10	211
101-500 tys.	28	42	19	10	223
501 tys. i więcej mieszk.	29	43	20	7	131
Region					
Północny	29	45	23	4	120
Zachodni	29	41	20	10	112
Środkowo-zachodni	20	39	25	16	173
Środkowy	22	40	28	10	183
Wschodni	10	40	38	12	137
Południowo-wschodni	24	44	19	14	168
Południowo-zachodni	29	41	18	12	192
Wykształcenie					
Podstawowe	17	37	26	20	356
Zasadnicze zawodowe	23	44	24	9	274
Średnie	28	41	24	7	358
Wyższe	29	51	19	2	97
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	24	54	21	1	84
Prac. umysł. niż. szczebla	30	46	18	7	117
Pracownicy fiz.- umysł.	24	46	18	12	108
Robotnicy wykwalifikowani	21	44	24	12	101
Robotnicy niewykwalifik.	27	45	18	10	37
Rolnicy	4	36	50	10	63
Pracujący na własny rach.	35	44	18	2	38
Bierni zawodowo					
Renciści	20	34	31	15	140
Emeryci	16	39	26	19	196
Uczniowie i studenci	33	38	19	10	54
Bezrobotni	34	35	23	8	85
Gospodynie domowe i inni	29	42	18	11	60
Pracuje w:					
sferze budżetowej	25	44	23	8	120
sekt. państw./publicznym	16	49	23	13	111
sp. własc. pryw. i państwa	28	48	23	1	88
sekt. pryw. poza rolnict.	31	46	16	7	178
prywatnym gosp. rolnym	3	33	54	9	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	19	45	25	11	201
276 - 399	23	35	24	19	146
400 - 549	21	40	29	10	231
550 - 799	23	50	17	10	164
Powyżej 799 zł	37	43	17	3	132
Ocena własnych war. mater.					
Złe	17	36	35	12	309
Średnie	20	47	21	12	495
Dobre	36	37	17	10	280
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	23	46	20	11	57
Raz w tygodniu	24	42	24	10	562
Kilka razy w miesiącu	20	39	26	15	175
Kilka razy w roku	23	39	28	10	190
W ogóle nie uczestniczy	27	42	16	15	100
Poglądy polityczne					
Lewica	20	42	32	7	255
Centrum	21	50	20	9	272
Prawica	34	40	17	9	296
Trudno powiedzieć	16	34	29	21	261